

Üldpädevused ja nende toetamine koolieelses eas

Eve Kikas

Konverents "Väärtuskasvatuse lasteaed: kõik, mida elus teadma pean,
sain lasteaiast"

26. september 2019

Tartu

KELA riiklik õppekava (2011): pädevused, oskused ja valdkonnad

Neli üldoskuste rühma:

Mänguoskused

... on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Sotsiaalsed oskused

... on lapse oskused teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Enesekohased oskused

... on lapse suutlikkus eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Seitse valdkonda: mina ja keskkond; keel ja kõne; eesti keel kui teine keel; matemaatika; kunst; muusika; liikumine.

Väärtused ja väärtustamine KELA riiklikus õppekavas

- § 4. (1) Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:
 - 5) humaansete ja demokraatlike suhete **väärtustamine**;
 - 10) eesti kultuuritraditsioonide **väärtustamine** ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.
- § 8. (4) Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri **väärtustamisel**.
- § 17. **Valdkond *Mina ja keskkond***. (1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:
 - 3) **väärtustab** nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
 - 4) **väärtustab** enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
 - 5) **väärtustab** keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, **üldinimlikud väärtused** ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

Valdkond *Muusika*: kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalsed aktiivsust ning **väärtushinnanguid**;

KELA riiklik õppekava: õpikäsitus

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel **toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes**. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega

Aga väärtused ja nende teadvustamine?

„Õppimine tähendab uute, efektiivsemat toimetulekut võimaldavate pädevuste konstrueerimist ja vajadusel vanade ümberkonstrueerimist või allasurumist“ (Kikas, jt, 2018).

Pädevused

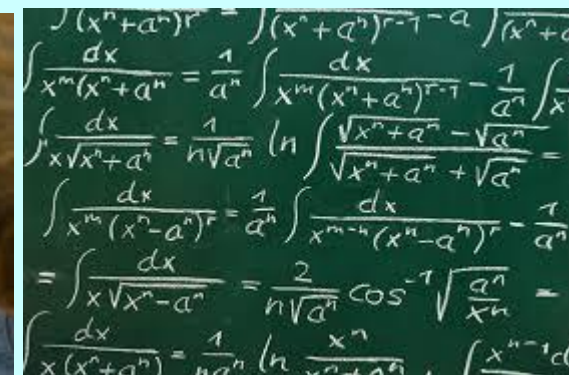
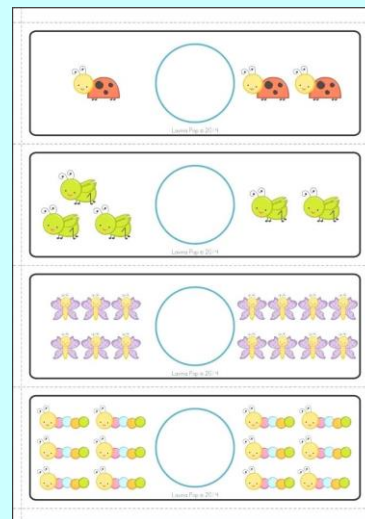
- Pädevused = **teadmiste, oskuste ja hoiakute (uskumuste, väärtuste) kogum** (*mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või -valdkonnas loovalt, ettevõtlikult ja paindlikult toimida*)
- **Indiviidi uskumus, hoiak:** varasemalt kujunenud ettekujutused (usk) millegi tõesusse, ei pruugi olla teadvustatud, aga mõjutab inimese õppimist, mõtlemist, käitumist
- **Indiviidi väärtused:** mõisted või uskumused käitumise ja selle soovitud tagajärgede kohta. Isiklikult olulised uskumused, seotud tugevate tunnetega. Väärtused näitavad, mis on inimesele tema elus oluline. Väärtused on konkreetsete situatsioonide ülesed, suhteliselt püsivad ja suunavad inimeste käitumist ja sündmuste valikut või nende kohta antavaid hinnanguid (Schwartz & Bilsky, 1990).
- Üldpädevused: **aine- ja valdkonnaülesed pädevused, mis on väga olulised inimeseks ja kodanikuks kasvamisel**
- **Lisaks oskustele tuleks toetada ja teadvustada laste teadmiste, hoiakute, uskumuste, väärtuste arengut!**

Näited üldpädevustest ja uskumuste-väärtuste toetamise vajadusest ja võimalustest

Õpi- ja enesemääratluspädevus

Matemaatika- ja enesemääratluspädevus

Näide: Õpi- ja enesemääratluspädevus

Teadmised

- * õpitavast valdkonnast
- * psüühilistest protsessidest: tajust, tähelepanust, mälust, mõtlemisest, õppimise strateegiatest, koosõppimisest
- * endast kui õppijast, enda õppimise protsessist

Uskumused, hoiakud, väärtused:

Arenguuskumused vs jäävususkumused

Tajutud võimekus

Meisterlikkusele vs tulemusele suunatus

Tegevuste (õppimise) väärtustamine (huvi)

Autonoomia, seotuse ja kompetentsuse väärtustamine

Oskused

- * ennast õppimisel motiveerida
- * suunata tähelepanu ja pingutada
- * õpitava valdkonna ülesandeid lahendada
- * kasutada tõhusaid õpistrateegiaid
- * teadvustada ning juhtida oma emotsioone
- * jälgida enda õppimise protsessi ja tulemust

Kultuur

Keskkond

Teised pädevused

Psüühilised protsessid

Autonoomia rõhutamine kui väärtus ja oht

- **Autonoomia** – kuivõrd laps tunneb, et temast midagi sõltub, et tal on võimalusi valida ja enda valikute eest vastutada, kuivõrd tema arvamus on tähtis. Kuivõrd laps tunnetab, et tegutsemine (õppimine) on talle isiklikult vajalik
- Autonoomia, iseseisvuse väärtustamine demokraatlikes riikides
- Humanism, isiksuse väärtustamine, olla mina ise
- Kui palju autonoomiat suudavad lasteaialapsed kanda?
- Kui palju tuge lastele anda?
- Autonoomia, iseseisvuse tähtsustamine teiste arvelt?
- Vabadusele ja iseseisvusele lisaks vastutus
- Autonoomia toetamine ilma oskuste-teadmisteta, ilma eneseanalüüsita on ohtlik

Seotus, kuuluvus

- **Seotus-kuuluvus** – kuivõrd laps tunneb end rühmas hästi, sinna kuuluvana, julgeb tegutseda ning ka eksida
- Väärtustada teistega koosolemist ja tegutsemist
- Keerulised seosed autonoomiaga
- Kui ei tunne või kui autonoomiatunne väga kõrge
 - käitumis- ja emotsionaalsed probleemid
- Isemääramisteooria: vaja on jälgida, et mõlemad vajadused oleksid rahuldatud

Kompetentsus

- **Kompetentsus** – kuivõrd laps tunnetab, et saab tegutsemisega (õppimisega) hakkama, mõistab, mis tunnis toimub, julgeb lahendada ülesandeid ja pingutab seda tehes
- Väärtustab teadmisi ja õppimist
 - mitte niivõrd võistlust, võrdlemist, teistest parem olemist
- Kui ei tunne
 - Õpiraskused
 - käitumis- ja emotsionaalsed probleemid
- Isemääramisteooria: vaja on jälgida, et kõik kolm vajadust oleksid rahuldatud

Laste arengu toetamine

Autonoomia

Seotus

Kompetentsus

Näide: Matemaatika- ja enesemääratluspädevus

Matemaatika teadmiste ja oskuste olulisus

- Head matemaatikaoskused keskkoolis ennustavad: kõrgkooli- ja ülikooli edukat läbimist (Murnane, Willett, & Levy, 1995), töö kvaliteeti ja palka (Rivera-Batiz, 1992), tervislike eluviiside valikut (Reyna, Nelson, Han, & Dieckmann, 2009) jm jm
- Head matemaatikaoskused kooli alguses ennustavad hilisemat toimetulekut põhikoolis (nt Claessens, Duncan, & Engel, 2009; Duncan et al., 2007; Geary, Hoard, Nugent, & Bailey, 2013; Stevenson & Newman, 1986).
- Head matemaatikaoskused lasteaias ennustavad toimetulekut põhikoolis ka siis, kui kontrollida kognitiivseid võimeid, teisi lapse näitajaid ja perekondlikku tausta

What's Past Is Prologue: Relations Between Early Mathematics Knowledge and High School Achievement

Tyler W. Watts¹, Greg J. Duncan¹, Robert S. Siegler², and Pamela E. Davis-Kean³

Although previous research has established the association between early-grade mathematics knowledge and later mathematics achievement, few studies have measured mathematical skills prior to school entry, and few have investigated the predictive power of early gains in mathematics ability. The current paper relates mathematical skills measured at 54 months to adolescent mathematics achievement using multisite longitudinal data. We find that preschool mathematics ability predicts mathematics achievement through age 15, even after accounting for early reading, cognitive skills, and family and child characteristics. Moreover, we find that growth in mathematical ability between age 54 months and first grade is an even stronger predictor of adolescent mathematics achievement. These results demonstrate the importance of prekindergarten mathematics knowledge and early math learning for later achievement.

Keywords: achievement; early childhood; longitudinal studies; mathematics education; student cognition

Uurimuse meetod

- 1364 last
- Matemaatika oskused: Woodcock-Johnsoni-uuendatud testipatarei, probleemide lahendamise alltest
- Testiti 5 korda: 54 kuud, 1.klass, 3.klass, 5.klass, 15-aastased
- 54 kuud ja 1.klass: lugemine, kognitiivsed võimed
- Varased kognitiivsed võimed Bailey skaala, 24-kuuselt
- Pere taust

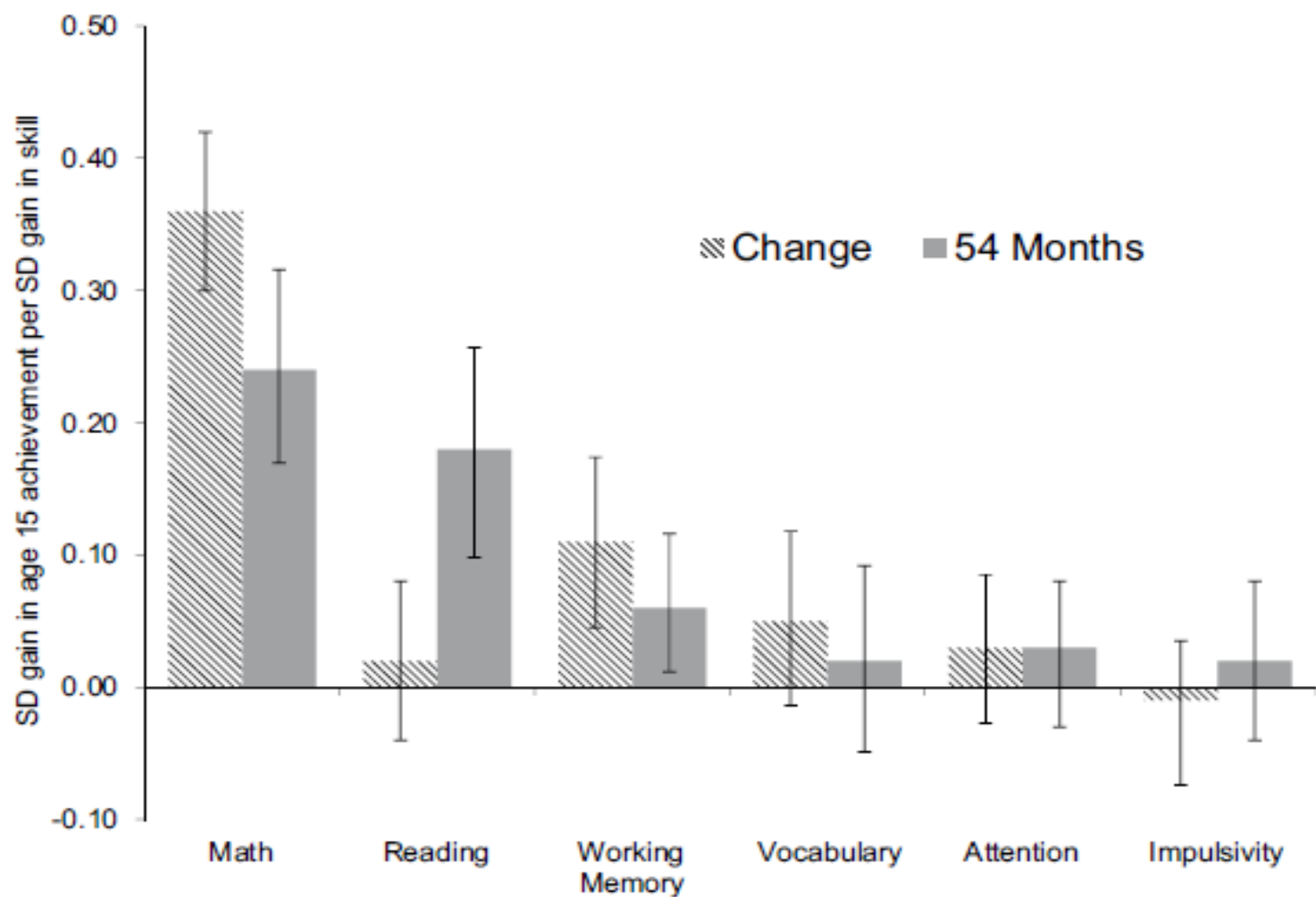
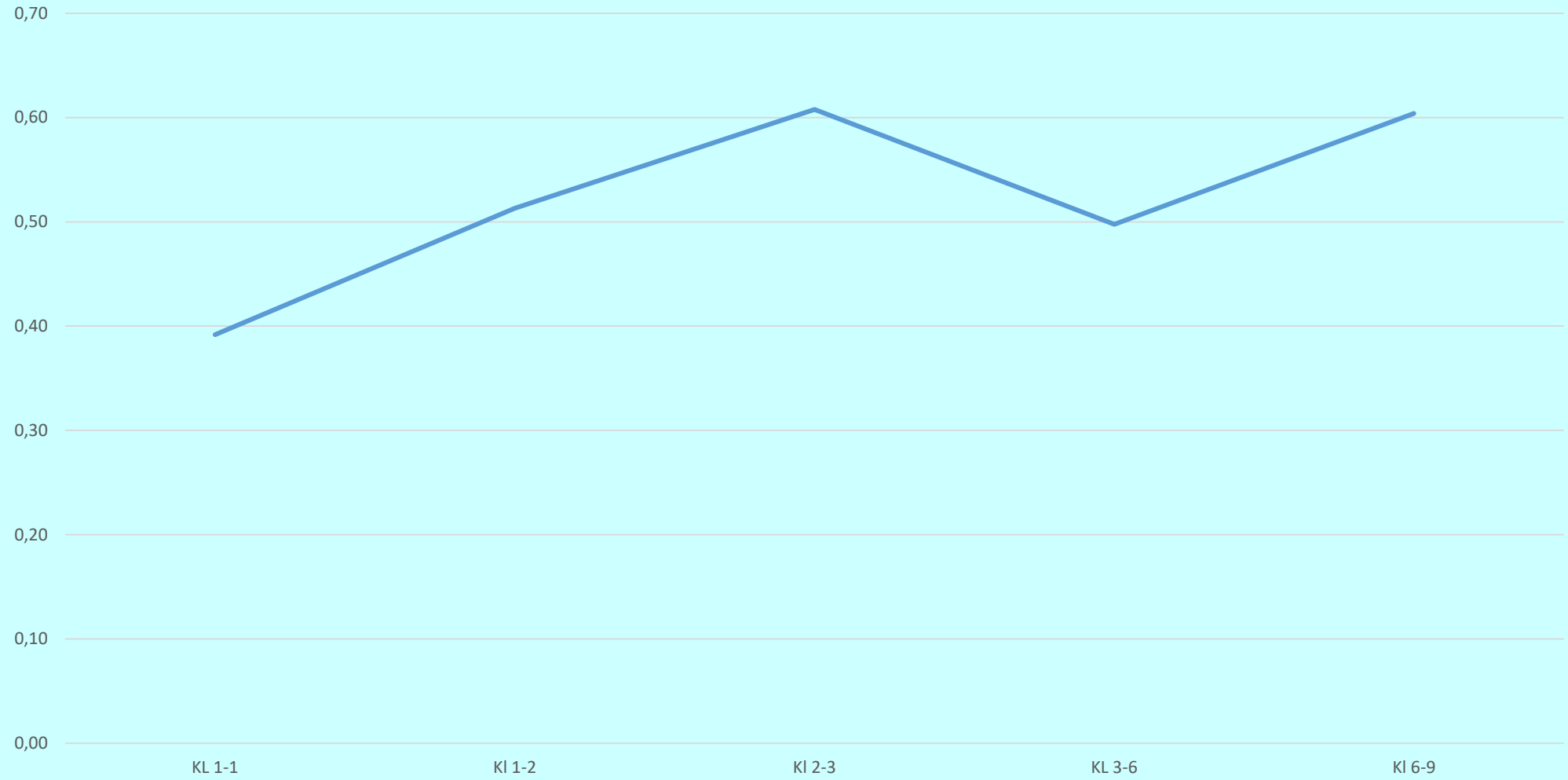

FIGURE 1. Regression-adjusted associations between age 15 math achievement and (i) 54-month and (ii) 54-month-through-first-grade change in math, reading, and cognitive skills. 95% confidence intervals are shown with the error bars. Only math, working memory, and 54-month reading produced statistically significant ($p < .01$) coefficients.

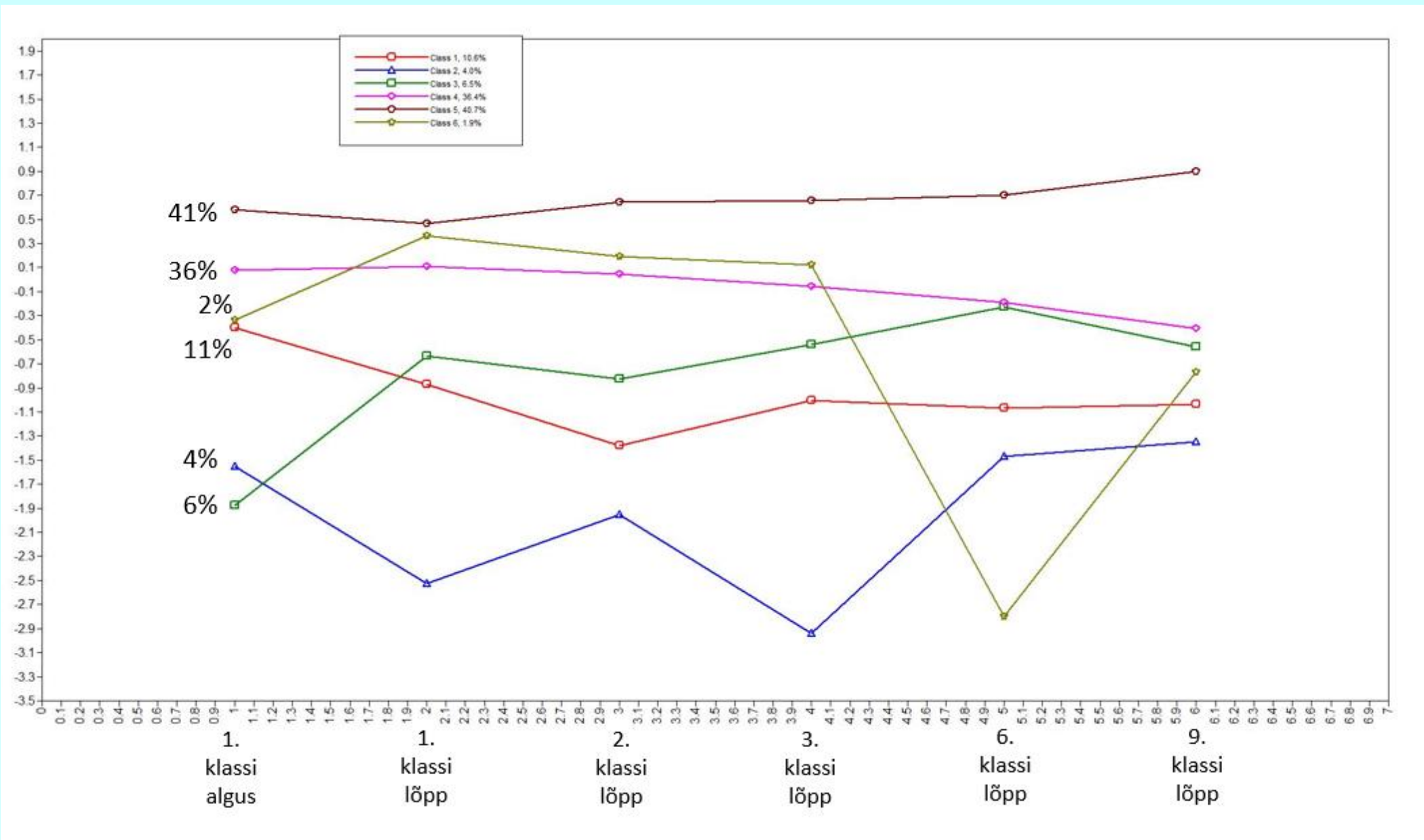
Eesti uurimus

- 779 last
- Matemaatika oskused: hinnatud riikliku õppekava alusel koostatud testidega
- Hinnati 1. klassi alguses, 1. klassi lõpus. 2., 3., 6., 9. klassi lõpus

Korrelatsioon

Matemaatikaoskuste areng 1. kuni 9. klassini

Näide: Matemaatika- ja enesemääratluspädevus

Teadmised, mõisted

- Liitmine ja lahutamine
- Korrutamine ja jagamine
- Geomeetrilised kujundid

Oskused

Toodud KEA riiklikus õppekavas

Uskumused, hoiakud, väärtused:

Matemaatikaga seotud:

huvi

enesetõhusus

soov osata vs soov paista silma

arengu-uskumused

Õppimisega seotud uskumused, hoiakud, väärtused

Kultuur

Keskkond

Teised pädevused

Psüühilised protsessid

The role of teaching practices in the development of children's interest in reading and mathematics in kindergarten

Marja-Kristiina Lerkkanen^{a,*}, Noona Kiuru^b, Eija Pakarinen^b, Jaana Viljaranta^b, Anna-Maija Poikkeus^a, Helena Rasku-Puttonen^a, Martti Siekkinen^c, Jari-Erik Nurmi^b

^a Department of Teacher Education, University of Jyväskylä, Finland

^b Department of Psychology, University of Jyväskylä, Finland

^c Department of Applied Educational Sciences, University of Eastern Finland, Finland

ARTICLE INFO

Article history:
Available online 9 March 2012

Keywords:
Classroom observations
Instruction
Interests
Teaching practices

ABSTRACT

This study examined the extent to which teaching practices observed in kindergarten classrooms predict children's interest in reading and mathematics. The pre-skills in reading and mathematics of 515 children were measured at the beginning of their kindergarten year, and their interest in reading and mathematics were assessed in the following spring. A pair of trained observers used the Early Childhood Classroom Observation Measure (ECCOM; Stipek & Byler, 2004) to observe the teaching practices used by 49 kindergarten teachers. The results revealed that in classrooms in which the teachers placed greater emphasis on child-centered teaching practices than on teacher-directed practices, the children showed more interest in reading and mathematics.

© 2012 Elsevier Inc. All rights reserved.

Eur J Psychol Educ (2010) 25:281–300
DOI 10.1007/s10212-010-0025-6

Classroom organization and teacher stress predict learning motivation in kindergarten children

Eija Pakarinen • Noona Kiuru •
Marja-Kristiina Lerkkanen • Anna-Maija Poikkeus •
Martti Siekkinen • Jari-Erik Nurmi

Received: 17 November 2008 / Revised: 20 May 2009 / Published online: 30 March 2010
© Instituto Superior de Psicologia Aplicada, Lisboa, Portugal and Springer Science+Business Media BV 2010

Instructional support predicts children's task avoidance in kindergarten[☆]

Eija Pakarinen^{a,*}, Noona Kiuru^a, Marja-Kristiina Lerkkanen^b, Anna-Maija Poikkeus^b, Timo Ahonen^a, Jari-Erik Nurmi^a

^a Department of Psychology, University of Jyväskylä, Finland

^b Department of Teacher Education, University of Jyväskylä, Finland

ARTICLE INFO

Article history:
Received 3 November 2009
Received in revised form
18 November 2010
Accepted 30 November 2010

Keywords:
Instructional support
Task-avoidant behavior
Mathematics
Classroom observations

ABSTRACT

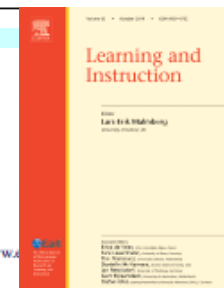
This study examined the role of observed classroom quality in children's task-avoidant behavior and math skills in kindergarten. To investigate this, 1268 children were tested twice on their math skills during their kindergarten year. Kindergarten teachers ($N = 137$) filled in questionnaires measuring their professional experience and also rated the children on their task-avoidant versus task-focused behaviors. Trained observers used the CLASS instrument (Pianta, La Paro, & Hamre, 2008) to observe 49 kindergarten teachers (out of 137) on their emotional support, classroom organization, and instructional support. The results of multilevel modeling showed that kindergarten classrooms differed in terms of children's task-avoidant behavior and math skills. Moreover, the more instructional support was evidenced in the classroom, the less children were rated as showing task-avoidant behavior. Task-avoidant behavior then predicted children's low levels of math skills. The findings of the present study emphasize the importance of quality of instructional support for children's adaptive classroom behaviors.

© 2011 Elsevier Inc. All rights reserved.

Learning and Instruction 19 (2009) 335–344

www.elsevier.com/locate/learninstruc

Cross-lagged relations between task motivation and performance in arithmetic and literacy in kindergarten

Jaana Viljaranta^{a,*}, Marja-Kristiina Lerkkanen^b, Anna-Maija Poikkeus^b, Kaisa Aunola^a, Jari-Erik Nurmi^a

^a Department of Psychology, P.O. Box 35, University of Jyväskylä, Jyväskylä 40014, Finland

^b Department of Teacher Education, P.O. Box 35, University of Jyväskylä, Jyväskylä 40014, Finland

Received 27 November 2007; revised 20 March 2008; accepted 19 June 2008

Aitäh kuulamast!